

דיוור לחיילים בודדים

כתיבה: ד"ר אילה אליהו | אישור: שירי ספקטור בן-ארי

תאריך: ב' באב תשפ"א, 11 ביולי 2021

עריכה לשונית: מערכת דברי הכנסת

סקירה

תוכן העניינים

1.....	תמצית.....	
3.....	מבוא	.1
4.....	סיוע ישיר בדיר לחיילים בודדים במימון צה"ל	.2
7.....	2.1 בתי החייל - יחד למען החייל	
9.....	2.2 דירות בית חם - יחד למען החייל	
12.....	2.3 גרעין צב"ר ותוכנית אימוץ בקיבוץ - התנועה הקיבוצית	
16.....	2.4 סיכום עלות פתרונות הדיר	
17.....	3. סיוע עקיף בדיר לחיילים בודדים	.3
17.....	3.1 החזר הוצאות שכר דירה, החזר הוצאות אחזקת דירה והטבות נוספות	
17.....	3.2 סיוע בשכר דירה לחיילים בודדים עולים ממשרד הבינוי והשיכון	
18.....	3.3 סיוע בדיר לחיילים בודדים באמצעות עמותות	
20.....	4. נקודות לדיון בנושא דיר לחיילים בודדים	.4
24.....	5. נספח	.5

תמצית

בצה"ל מכירים בשתי קבוצות של חיילים בודדים: חייל בודד מובהק וחייל בודד מסיבות חריגות (המכונה גם חייל בודד חסר עורף משפחתי). לחיילים הבודדים ניתנות כמה הטבות כלכליות, שרובן ניתנות לכל חייל שהוכר כחייל בודד ללא בחינת זכאות. במסגרת זו, מוצעים לחיילים הבודדים פתרונות מגוונים בתחום הדיור:

- **יחד למען החייל – בתי החייל:** יחד למען החייל מפעילה תשעה בתי חייל ברחבי הארץ, שבהם מספקים מזון, שירותי כביסה וליווי אישי וחברתי. בבתי החייל מתגוררים ארבעה חיילים בחדר.
- **יחד למען החייל – דירות בית חם:** ב"יחד למען החייל" מוצעות 150 דירות מרוהטות ומאובזרות בערים מרכזיות, המלוות על ידי רכזים. בדירות יש שלושה חדרים, וכל חדר מיועד לשני חיילים. בדירות לוחמים יש חייל אחד בחדר.
- **אימוץ בקיבוץ וגרעין צב"ר:** בתנועה הקיבוצית, בשיתוף עם גרעין צב"ר (ליהודים או בני ישראלים שחיים בחו"ל, שעולים לישראל ומשרתים שירות מלא בצה"ל), מוצעות דירות לחיילים בודדים בקיבוצים ברחבי הארץ, בליווי משפחות מאמצות, והקיבוץ מספק מזון ושירותי כביסה. חלק מהחיילים בקיבוצים משתייכים לגרעין צב"ר (ומקבלים חדר לשניים), וחלקם חיילים בודדים שאינם חלק מהגרעין (ומקבלים חדר פרטי). נוסף על כך, בגרעין צב"ר מוצעים לחלק מהחיילים מגורים בסגנון קיבוצי במרכז קליטה ברעננה.

לחיילים שאינם מתגוררים בפתרונות דיור אלה צה"ל מעניק החזר הוצאות שכר דירה של 1,323 ש"ח לחודש. רוב החיילים משתמשים בסיוע הזה כדי לשכור דירה באופן עצמאי. חלק מהחיילים מתגוררים בדירות שמופעלות על ידי עמותות – רוב הדירות מיועדות ללוחמים; הדירות מרוהטות ומאובזרות, והחיילים מקבלים אוכל מבושל ממתנדבים. צה"ל נותן סיוע בדיור לחיילים בודדים גם לפני הגיוס ואחרי השחרור. כמו כן, יש חיילים שמתגוררים אצל משפחות מאמצות, באמצעות עמותת בית חם לכל חייל. חיילים בודדים עולים מקבלים ממשרד הבינוי והשיכון סיוע בסכום של 402 ש"ח לחודש במהלך השירות הצבאי, ומקבלים גם סיוע לתקופה שמעבר לחמש השנים שבהן כל עולה זכאי לסיוע, לפי משך השירות הצבאי שלהם.

נכון לפברואר 2021 היו 6,469 חיילים בודדים, לפי נתוני צה"ל, שקיבלו סיוע בדיור, לפי הפילוח שלהלן:

החזר הוצאות שכר דירה: 54% מהחיילים הבודדים (3,493) מקבלים החזר הוצאות שכר דירה, ורובם שוכרים דירות באופן עצמאי. חיילים רבים ששוכרים דירות מתקשים להתנהל היטב כלכלית ונקלעים לחובות. כמה מאות מהחיילים מתגוררים בבתיים של עמותות ומעבירים להן את החזר שכר הדירה (בעמותות שנבדקו במסמך התגוררו 339 חיילים בודדים, אך יש עמותות נוספות שבהן מוצע דיור). צה"ל נמצא בקשר עם העמותות ומפנה אליהן חיילים. ברוב העמותות יש רשימות המתנה. רוב העמותות משלימות את עלות תפעול הבתים באמצעות גיוס תרומות.

פתרונות הדיור של צה"ל: 35% מהחיילים הבודדים (כ-2,300) מתגוררים בדירות שצה"ל מציע במסגרת פתרונות הדיור, ללא תשלום (בתי חייל, דירות בית חם, אימוץ בקיבוץ, גרעין צב"ר). ברוב המקומות יש רשימות המתנה. יש פערים בין הדיווחים של צה"ל לנתוני הארגונים בנוגע למספר החיילים הבודדים בכל אחד מפתרונות הדיור. לגבי

בתי החייל, חלק מהפער מוסבר בכך שצה"ל רושם בבתי החייל גם חיילים בודדים שאינם מתגוררים שם. ההתקשרות של צה"ל עם שלושת הגופים המפעילים את פתרונות הדיוור היא "מכוח פטור – עסקה עם הספק היחיד בישראל".

בתי החייל: לפי נתוני יחד למען החייל, בפברואר 2021 התגוררו בבתי החייל 643 חיילים בודדים, 40-50 מהם צעירים לפני גיוס או חיילים בודדים משוחררים. יחד למען החייל מקבלת מצה"ל 1,505 ש"ח לחודש עבור כל חייל בודד.

דירות בית חם: לפי נתוני יחד למען החייל, בפברואר 2021 התגוררו 802 חיילים בודדים ב-150 דירות בית חם. דירות בית חם ממוקמות בערים מרכזיות ולא בפריפריה. יחד למען החייל מקבלת מצה"ל 1,243.68 ש"ח בחודש לחייל בודד, ומגייסת תרומות למימון חלק מההוצאות. נוסף על כך, החיילים מקבלים מצה"ל 400 ש"ח בחודש עבור מזון.

גרעין צב"ר ואימוץ בקיבוץ: לפי התנועה הקיבוצית, בפברואר 2021 היו בקיבוצים 528 דירות לחיילים בודדים, 77 מהן דירות פנויות. בדירות התגוררו 676 חיילים בודדים – 465 מהם בגרעיני צב"ר ו-22 מהם חיילים בודדים אחרים. בתוכנית משתתפים 73 קיבוצים, הפרוסים בכל הארץ, אך מתרכזים בעיקר בצפון ובדרום. כל החיילים משרתים בבסיסים סגורים ומגיעים לקיבוץ רק בסופי שבוע או בחופשות. התנועה הקיבוצית מקבלת 1,104.42 ש"ח בחודש לחייל בודד, ומגייסת תרומות כדי לסייע לקיבוצים להשלים את מימון התוכנית. לפי גרעין צב"ר, בפברואר 2021 התגוררו ברעננה 180 חיילים בודדים; צה"ל משלם עבורם 1,039 ש"ח בחודש לחייל.

החזר אחזקת דירה: 7% מהחיילים (כ-453) מקבלים החזר אחזקת דירה (317 ש"ח בחודש).

ללא סיוע בדיוור: 4% מהחיילים (כ-259) אינם מקבלים סיוע בדיוור.

מהמסמך עולות כמה נקודות מרכזיות לדיון, ובהן:

- יש גורמים שסבורים שיש מחסור בפתרונות דיוור לחיילים בודדים, ואחרים סבורים שאין מחסור, אך חיילים רבים אינם רוצים להתגורר בדירות המוצעות מסיבות שונות, ומעדיפים לשכור דירה באופן עצמאי.
- יש הבדלים ניכרים בין המאפיינים של פתרונות הדיוור השונים – מספר החיילים בחדר, מיקום, אוכלוסיית החיילים, כללי השהייה, אספקת המזון, הפיקוח, משך המגורים ורשימות המתנה.
- יש הבדל בין התשלום החודשי שצה"ל מעביר עבור כל חייל בודד לארגונים המספקים דיוור (יש קושי להשוות בין הארגונים, שכן יש הבדל בין השירותים שהם מספקים). עד לאחרונה לא הייתה שקיפות בהסכמים של צה"ל עם הארגונים, ונראה שמסמך זה הוא הפרסום הראשון של הנתונים על סכומי הסיוע מצה"ל לארגונים.
- בעמותות מציינים שהעלות הגבוהה של אספקת שירותי דיוור ואחזקת הדירות, ביחס לסכום הנגבה מהחיילים, מצריכה גיוס כספים נרחב, ואינה מאפשרת לספק פתרון לביקוש הרב של חיילים לדיוור.
- אין פיקוח על התנהלות העמותות ותנאי המגורים בדירות, אף שצה"ל מעביר להן תשלום (באמצעות החיילים), ומפנה אליהן חיילים.
- לפי צה"ל וגורמים נוספים, חיילים רבים אינם מודעים למחיר הכלכלי הגבוה של שכירת דירה, ובפועל הם מתקשים לנהל דירה הולמת ולהסתדר כלכלית, ולעיתים נקלעים לחובות או למצבים נפשיים קשים.
- בכמה ארגונים ועמותות שבהם ניתנים פתרונות דיוור מציינים את הקושי בהתמודדות עם הקשיים הנפשיים של חלק מהחיילים הבודדים.

1. מבוא

מסמך זה מוגש לוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, והוא עוסק בסיוע בדיוור לחיילים בודדים. **במסמך יוצגו נתונים על החיילים הבודדים ופתרונות הדיור, על תנאי המגורים בפתרונות הדיור, עלותם ומימונם.** כמו כן, יוצגו נתונים על הסיוע הכספי שניתן לחיילים בודדים לצורכי דיור ועל פתרונות דיור המוצעים על ידי עמותות. בסיום יוצגו נקודות לדיון העולות מתוך הסקירה.

בצה"ל מכירים בשתי קבוצות של חיילים בודדים, כפי שנקבע בפקודת מטכ"ל מס' 35.0808 – "חיילים בודדים – עקרונות, זכויות ונהלים – שירות חובה", ובמסמך צה"ל "מעטפת הטיפול בחיילי חובה נזקקים בצה"ל והיקפים"¹:

חייל בודד מובהק: "חייל שהתייתם משני הוריו, או חייל שהוריו מתגוררים בחו"ל דרך קבע, בין אם עלה לארץ בגפו, ובין אם הוריו היגרו לחו"ל, או שיצאו לשליחות בחו"ל לתקופה של חצי שנה ויותר".

חייל בודד מסיבות חריגות (מכונה גם "חייל בודד חסר עורף משפחתי"): חייל העונה על אחד הקריטריונים שלהלן, או יותר: חייל אשר אינו מקיים כל קשר עם הוריו; חייל הנמצא בקשר עם הוריו, או עם אחד מהם, אולם אין לו כל אפשרות להתגורר עימם, והוא אינו נתמך על ידם; וחייל שעד גיל 18 התגורר אצל משפחת אומנה.

צה"ל מעמיד לרשות החיילים הבודדים כמה ערוצי סיוע כלכלי, והטבות נוספות שאינן כספיות. כל הטבות ניתנות לכל חייל שהוכר כחייל בודד (הן בודד מובהק, והן בודד חסר עורף משפחתי) ללא בחינת זכאות, למעט סיוע כלכלי מיוחד לחייל בודד שנקלע לקשיים כלכליים. במסגרת ערוצי הסיוע, צה"ל מעניק לחיילים הבודדים גם הטבות ומענים בתחום הדיור.² חלק מהמענים הם פתרונות דיור: זהו דיור המופעל על ידי גופים שונים, המקבלים את רוב המימון מצה"ל, ובהם מוצע דיור לחיילים הבודדים ללא תשלום:

בתי חייל: ב"יחד למען החייל"³ מופעלים תשעה בתי חייל בפריסה ארצית, וחיילים בודדים יכולים להתגורר בהם, בחדרים המיועדים לעד שישה חיילים בחדר.

דירות בית חם: ב"יחד למען החייל" מוצעות דירות בית חם לחיילים בודדים בערים מרכזיות. הדירות מיועדות לשישה חיילים (שניים בחדר) או שלושה לוחמים (חייל אחד בחדר).

¹ סא"ל קרן זר אביב, רע"ן ת"ש, דף מידע – מעטפת הטיפול בחיילי חובה נזקקים בצה"ל והיקפים, דיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, 18 בפברואר 2018; צה"ל, [פקודת מטכ"ל מס' 35.0808, חיילים בודדים – עקרונות, זכויות ונהלים](#), 4 בדצמבר 1975, תוקף מ-26 במאי 2013.

² צה"ל, [פקודת מטכ"ל מס' 35.0808, חיילים בודדים – עקרונות, זכויות ונהלים](#), 4 בדצמבר 1975, כניסה: 26 במאי 2013. רס"ן נועה הרפז-יז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021.

³ יחד למען החייל מאגדת את קרן לב"י והאגודה למען החייל.

במסמך יוצגו נתונים על החיילים הבודדים ופתרונות הדיור המוצעים להם על ידי צה"ל, על תנאי המגורים בפתרונות הדיור, עלותם ומימונם

צה"ל מעמיד לרשות החיילים הבודדים כמה ערוצי סיוע כלכלי. כל הטבות ניתנות לכל חייל שהוכר כחייל בודד. בתוך כך, מוענקים גם הטבות ומענים בתחום הדיור

אימוץ בקיבוץ וגרעין צב"ר: במסגרת התנועה הקיבוצית, בשיתוף עם גרעין צב"ר (ליהודים או בני ישראלים שחיים בחו"ל, שעולים לישראל ומשרתים שירות מלא בצה"ל), מוצעות דירות לחיילים בודדים בקיבוצים ברחבי הארץ. חלק מהחיילים בקיבוצים משתייכים לגרעין צב"ר (ומקבלים חדר לשניים), וחלקם חיילים בודדים שאינם חלק מהגרעין (ומקבלים חדר פרטי). נוסף על כך, בגרעין צב"ר מוצעים מגורים לחלק מהחיילים בסגנון קיבוצי במרכז קליטה ברעננה.

חיילים בודדים זכאים לבחור לנצל את פתרונות הדו"ר ללא תשלום שצה"ל מציע או לקבל החזר הוצאות שכר דירה

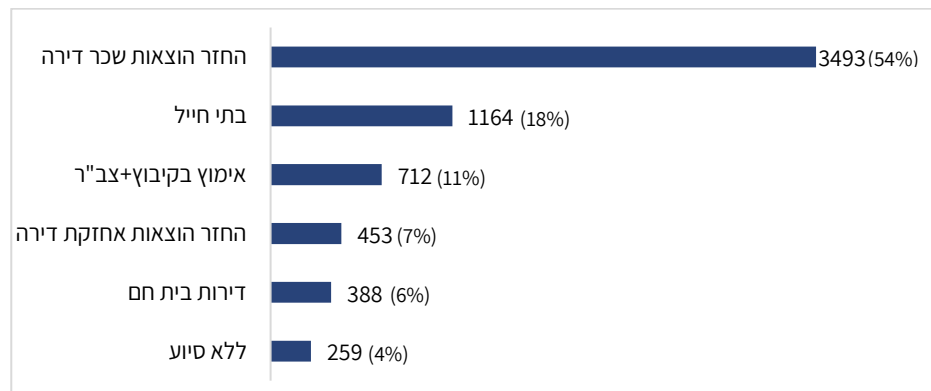
תמיכה כספית היא אחד מהמענים הניתנים לחיילים – החזר הוצאות שכר דירה והחזר הוצאות אחזקת דירה למי ששוכר דירה באופן עצמאי, והחזר הוצאות אחזקת דירה בלבד למי שאינו צריך לשלם שכר דירה אך משתתף בהוצאות הבית.⁴ חלק מהחיילים שמקבלים החזר שכר דירה מתגוררים בדירות שמופעלות על ידי עמותות המסייעות לחיילים בודדים, והחיילים מעבירים להן את דמי החזר. **כלומר, חיילים בודדים יכולים לבחור לנצל את פתרונות הדו"ר ללא תשלום שצה"ל מציע או לקבל החזר הוצאות שכר דירה.** בדרך כלל, לחייל בודד יש זכאות קבועה לפתרון דו"ר, אלא אם כן ההכרה שלו כחייל בודד היא זמנית.⁵

2. סיוע ישיר בדו"ר לחיילים בודדים במימון צה"ל

נכון לפברואר 2021, בצה"ל משרתים 6,469 חיילים בודדים. ⁶ להלן יוצג פילוח פתרונות הדו"ר לפי שיעור החיילים הבודדים שקיבלו סיוע, נכון לפברואר 2021, כפי שהועבר על ידי צה"ל.⁷ הפערים בנתונים בין צה"ל לבין הארגונים המפעילים את פתרונות הדו"ר יידונו בהמשך.

טרשים 1: פתרונות הדו"ר של צה"ל, לפי שיעור החיילים הבודדים המדווחים בהם.

פברואר 2021⁸

⁴ ההשתתפות בשכר הדירה ובהוצאות אחזקת דירה מוסדרת בפקודת מטכ"ל: צה"ל, [פקודת מטכ"ל מס' 35.0307 – השתתפות בשכ"ד](#), [בשכר חדר או בהוצאות בעבור אחזקת דירה – חיילים בשירות חובה](#), 5 בספטמבר 1989.

⁵ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 28 באפריל 2021.

⁶ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021.

⁷ מצה"ל נמסר המספר הכולל של החיילים הבודדים ושיעורם בכל פתרון דו"ר, ולפי זה חושב מספר החיילים הבודדים בכל פתרון דו"ר.

⁸ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021.

לפי צה"ל, נכון
לפברואר 2021, יותר
ממחצית מהחיילים
הבודדים (54%,
כ-3,493) מקבלים
החזר הוצאות שכר
דירה. כ-2,264
חיילים בודדים
(35% מתגוררים
בדו"ר של צה"ל - בתי
חייל (18%), דירות
בית חם (6%) ודירות
בקיבוץ (כולל גרעין
צב"ר) (11%)

מהתרחשים אפשר ללמוד שלפי צה"ל, נכון לפברואר 2021, יותר ממחצית מהחיילים הבודדים (54%, כ-3,493) מקבלים החזר הוצאות שכר דירה. כ-2,264 חיילים בודדים (35%) מתגוררים בדו"ר במסגרת פתרונות הדו"ר של צה"ל - בתי חייל (18%), דירות בית חם (6%) ואימוץ בקיבוץ (כולל גרעין צב"ר) (11%). שיעור החיילים הבודדים המנצלים את פתרונות הדו"ר של צה"ל עלה לעומת השנים הקודמות (35% מהחיילים הבודדים כיום, לעומת 23% בשנת 2018, לפי צה"ל). נוסף על כך, 7% מהחיילים הבודדים (כ-453) מקבלים דמי אחזקת דירה, ו-4% (כ-259) אינם נתמכים כלל בדו"ר. לפי הנתונים שהתקבלו במרכז המחקר של הכנסת, נכון לפברואר 2021, מתוך החיילים הבודדים שמקבלים החזר הוצאות שכר דירה, לפחות 339 חיילים מתגוררים בדירות שמופעלות על ידי עמותות, ובהן סכום הסיוע בשכר דירה שהם מקבלים מצה"ל נגבה מהם. מתוך החיילים שאינם מתגוררים בדו"ר של צה"ל ואינם מקבלים החזר הוצאות שכר דירה, יש כ-200 חיילים שמתגוררים אצל משפחות מאמצות.

לגבי מספר החיילים הבודדים המתגוררים בפתרונות הדו"ר של צה"ל, יש חוסר התאמה בין הנתונים שנמסרו על ידי צה"ל לנתונים שהתקבלו מהארגונים המפעילים את פתרונות הדו"ר ("יחד למען החייל" המפעיל את בתי החייל ודירות בית חם, התנועה הקיבוצית וגרעין צב"ר). להלן הנתונים של צה"ל והארגונים על מספר החיילים הבודדים שהתגוררו בדירות שצה"ל הציע במסגרת פתרונות הדו"ר בפברואר 2021.

טבלה 1: מספר חיילים בודדים בפתרונות דו"ר של צה"ל, לפי צה"ל והארגונים, פברואר

2021⁹

פתרון הדו"ר	צה"ל ¹⁰	הארגונים
בתי חייל	כ-1,164	643
אימוץ בקיבוץ+צב"ר	כ-712	856
דירות בית חם	כ-388	802
סך הכול	כ-2,264	2,301

מהטבלה עולה שיש פערים בין הדיווחים של צה"ל על מספר החיילים הבודדים בכל אחד מפתרונות הדו"ר של צה"ל לדיווחי הארגונים. מצה"ל נמסר שמספר החיילים הבודדים הרשומים בבתי החייל (כ-1,164), לפי חישוב מספר החיילים על פי שיעורם מתוך סך כל החיילים)

⁹ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021; הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021; יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ 2021; אלון קובה, מנהל גרעין צב"ר, שיחת טלפון, 11 במרץ 2021.

¹⁰ כאמור, מצה"ל נמסר את מספר החיילים הבודדים בסך הכול (6,469) ושיעור החיילים הבודדים בכל פתרון דו"ר, ולפי זה חושב מספר החיילים הבודדים.

גבוה ממספר החיילים הבודדים המתגוררים שם בפועל, שכן במספר נכללים גם חיילים בודדים שאינם מתגוררים בדו"ר של צה"ל (אלא מתגוררים למשל אצל קרובי משפחה), אשר נרשמים על ידי צה"ל במערכות המחשוב כמי שמקבלים הטבת דו"ר בבית החייל.¹¹ זאת ועוד, מצה"ל נמסר, לגבי בתי החייל ודירות בית חם, שמספר החיילים בכל פתרון דו"ר מתעדכן מדי יום בעקבות כניסות ויציאות של חיילים מהבתים, ושלפעמים יש עיכובים בעדכון הנתונים במערכת, ולכן עשויים להיות פערים קטנים בין נתוני צה"ל לנתוני יחד למען החייל.¹² ואולם, **מהנתונים בטבלה עולה שלא מדובר בפערים קטנים, אלא בפערים של מאות חיילים בכל אחד מפתרונות הדו"ר.** יצוין כי יש התאמה בין סך החיילים הבודדים הרשומים בפתרונות הדו"ר לפי צה"ל (כ-2,264) ולפי הארגונים (כ-2,300).

שני גופים אחראים בצה"ל לפתרונות הדו"ר לחיילים בודדים: סגלי הת"ש (תנאי שירות) אחראים להעברת המידע לחייל הבודד בדבר פתרונות הדו"ר השונים, להגשת בקשה לפי העדפתו של החייל, לאישור החזר הוצאות שכר דירה ואחזקת דירה, ולאישור עקרוני לדירות בית חם או אימוץ בקיבוץ. מרכז הבודדים במופ"ת (מוקד השכר והכספים באכ"א) אחראי לשיבוץ החיילים בפתרונות הדו"ר, לפי העדפת החייל והמקומות הפנויים. אחת לחודש, מרכז הבודדים עורך שיחות עם החיילים המתגוררים בדו"ר המוצע על ידי צה"ל, ואם מתגלות בעיות, הן מטופלות מול הגופים השונים. מרכז הבודדים אחראי גם לתלונות של חיילים בנוגע לפתרונות הדו"ר, ומטפל בפניות של חיילים לקצין פניות הציבור. לפי צה"ל, ב-2020 לא הועלו טענות מהותיות בנוגע לפתרונות הדו"ר, למעט אירועים נקודתיים שטופלו באופן מיידי. **סגלי הת"ש ומרכז הבודדים אחראים לעריכת ביקורות בפתרונות הדו"ר של צה"ל פעמיים בחציון.**¹³

לארגונים המספקים את פתרונות הדו"ר במימון צה"ל (יחד למען החייל, התנועה הקיבוצית וגרעין צב"ר) יש חוזים עם מינהל הרכש במשרד הביטחון, ובהם נקבעים מפרט הדרושות להפעלת פתרונות הדו"ר, והתשלום שצה"ל מעביר עבור כל חייל בודד שמתגורר בהם. **לפי מינהל הרכש, ההתקשרויות עם שלושת הגופים הן "מכוח פטור - עסקה עם הספק היחיד בישראל".** החוזים עם יחד למען החייל ועם התנועה הקיבוצית חודשו ב-2018 (החוזה עם התנועה הקיבוצית נחתם לארבע שנים).¹⁴ התנועה הקיבוצית שולחת לצה"ל מדי חודש דוח

¹¹ מ"יחד למען החייל" נמסר שבתי החייל אינם מקבלים תשלום עבור חיילים שאינם מתגוררים בהם. טל אלוני, מנהל שירות ופיתוח עסקי, יחד למען החייל, דוא"ל, 7 ביוני 2021.

¹² רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 28 באפריל 2021.

¹³ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021.

¹⁴ מינהל הרכש במשרד הביטחון, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 24 במרץ 2021. הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021. יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ 2021.

שני גופים אחראים
בצה"ל לפתרונות
הדו"ר לחיילים
בודדים: סגלי הת"ש
(תנאי שירות) ומרכז
הבודדים במופ"ת
(מוקד השכר
והכספים באכ"א),
והם אחראים לביצוע
ביקורות בפתרונות
הדו"ר של צה"ל
פעמיים בחציון

ההתקשרויות עם
הארגונים המספקים
את פתרונות הדו"ר
במימון צה"ל הן
"מכוח פטור - עסקה
עם הספק היחיד
בישראל"

צה"ל נותן סיוע בדיוור לחיילים בודדים גם לפני הגיוס ואחרי השחרור, עם אפשרות ללון בבתי החייל וסיוע בשכר דירה לחיילים משוחררים

מפורט על מספר החיילים שמתגוררים בקיבוצים. בהתאם לכך, מתקבל ממשרד הביטחון תשלום לתנועה הקיבוצית, והיא מעבירה את הכסף לקיבוצים.¹⁵

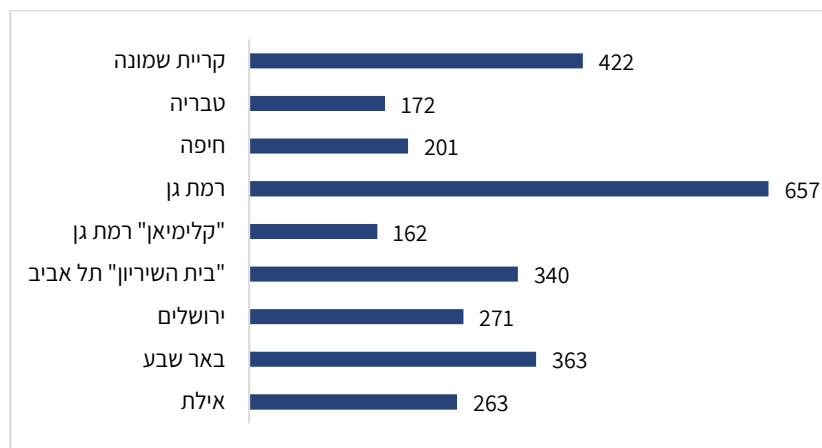
צה"ל נותן סיוע בדיוור לחיילים בודדים גם לפני הגיוס ואחרי השחרור. חיילים בודדים לפני הגיוס יכולים להתגורר בבתי החייל בתנאים מסוימים (ראו להלן). חיילים בודדים משוחררים זכאים להטבות האלה בתחום הדיוור: לינה בבתי החייל עד שלושה חודשים מהשחרור; סיוע בשכר דירה של 1,000 ש"ח ל-12 חודשים, עד 12,000 ש"ח;¹⁶ ומענק חד-פעמי לסיוע בשכר דירה בסך 5,000 ש"ח מעיזבונות המדינה למי שאינו זכאי לסיוע הנ"ל בשכר הדירה.¹⁷

להלן תיאור פתרונות הדיוור השונים שצה"ל מציע לחיילים הבודדים באמצעות הארגונים – בתי החייל ודירות בית חם של יחד למען החייל, אימוץ בקיבוץ בתנועה הקיבוצית וגרעין צב"ר. כאמור, יש פערים בין הנתונים של צה"ל על מספר החיילים הבודדים המתגוררים בפתרונות הדיוור לבין אלו של הארגונים המפעילים את פתרונות הדיוור; לשם אחידות המידע בפרק, המידע מבוסס על נתוני הארגונים השונים.

2.1 בתי החייל – יחד למען החייל

יחד למען החייל מפעילה תשעה בתי חייל בפריסה ארצית. להלן בתי החייל לפי יישובים ומספר המיטות בהם, לפי נתוני יחד למען החייל.

תרשים 2: מספר המיטות בבתי החייל לפי יישובים (מהצפון לדרום), פברואר 2021¹⁸

¹⁵ יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ 2021.

¹⁶ וזאת על פי החלטת הממשלה מספר 1864 מ-11 באוגוסט 2016 ועל פי חוק קליטת חיילים משוחררים, תשנ"ד-1994.

¹⁷ האגף והקצין לחיילים משוחררים, משרד הביטחון, חיילים בודדים משוחררים, כל הזכויות וההטבות, כניסה: 15 במרץ 2021.

¹⁸ הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021.

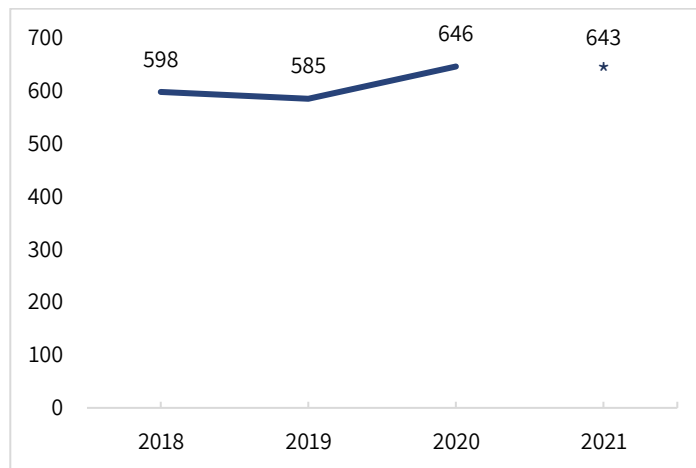
נכון לפברואר 2021, יש 2,851 מיטות בבתי החייל. 23% מהמיטות אוכלסו על ידי חיילים בודדים. בכל חדר בבתי החייל מתגוררים ארבעה חיילים במוצע

מהתרשים עולה ש**נכון לפברואר 2021 יש 2,851 מיטות בבתי החייל**. 40.7% מהמיטות באזור המרכז (רמת גן ותל אביב), 27.9% מהן בצפון (קריית שמונה, טבריה וחיפה), 22% בדרום (באר שבע ואילת) ו-9.5% בירושלים.

לפי יחד למען החייל, בפברואר 2021 התגוררו בבתי החייל **643 חיילים בודדים (40-50 מהם צעירים לפני גיוס או חיילים בודדים משוחררים) - כלומר, כ-23% מהמיטות בבתי החייל אוכלסו על ידי חיילים בודדים**.¹⁹ שאר מקומות הלינה מיועדים להלנת חיילים מטעמי מרחק, חיילי קבע, חיילים מזדמנים וקבוצות. **בכל חדר בבתי החייל מתגוררים ארבעה חיילים במוצע**. בבית החייל בבאר שבע יש תנאים משופרים והחדרים שבו מתאימים לשני חיילים בחדר. **לפי החוזה עם משרד הביטחון, אפשר לשכן עד שישה חיילי חובה בחדר**.²⁰

להלן נתונים על מספר החיילים הבודדים בבתי החייל בשנים 2018-2021. חשוב להדגיש שהנתון המוצג לשנים 2018-2020 הוא הממוצע השנתי, ואילו הנתון המוצג לשנת 2021 הוא נקודתי ומייצג את מספר החיילים הבודדים בבתי החייל בחודש פברואר בשנה זו.

תרשים 3: מספר החיילים הבודדים בבתי החייל בשנים 2018-2021²¹

הייתה עלייה מסוימת במספר החיילים הבודדים בבתי החייל בשנת 2020, לעומת השנים 2018 ו-2019, ומספר זה נשאר יציב גם בתחילת 2021

על פי התרשים, הייתה עלייה מסוימת במספר החיילים הבודדים בבתי החייל בשנת 2020, לעומת השנים 2018 ו-2019, ומספר זה נשאר יציב גם בתחילת 2021.

כאמור, בתי החייל מיועדים הן לחיילים בודדים והן לצעירים בודדים לפני הגיוס או לאחר השחרור. במקרים מסוימים, צעירים יכולים להתגורר בבית החייל בין שלושה חודשים לשישה חודשים לפני הגיוס, ועד שלושה חודשים (ולפעמים יותר מכך) לאחר השחרור. **לפני הכניסה**

¹⁹ נזכיר שלפי נתוני צה"ל היו באותו מועד 1,164 חיילים בודדים בבתי החייל, אך לפי תשובת צה"ל, נתון זה אינו מדויק ונכללים בו גם חיילים שאינם מתגוררים באף אחד מפתרונות הדיור של צה"ל (אלא מתגוררים למשל אצל קרובי משפחה), אשר נרשמים על ידי צה"ל במערכות המחשוב כמי שמקבלים הטבת דיור בבית החייל.

²⁰ הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לבי"ו והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021.
²¹ שם.

לבית החייל החיילים צריכים לחתום על הצהרת התנהגות, ולנהוג על פי כלליה. לדברי טל אלוני, מנהל שירות ופיתוח עסקי ב"יחד למען החייל", מי שאינו עומד בכללי המקום אינו רשאי להישאר בבית החייל.²²

בחדרים בבתי החייל יש מיטה, ארון, מזגן, wifi, טלוויזיה ומקרר, ובבית יש חדר כביסה. החיילים מקבלים שלוש ארוחות ביום. בבתי החייל מתקיימות פעילויות חברתיות והחיילים מקבלים ליווי וייעוץ

בחדרים בבתי החייל יש מיטה, ארון, מזגן, wifi, טלוויזיה ומקרר, ובבית יש חדר כביסה. **החיילים מקבלים שלוש ארוחות ביום, המוזמנות מקבלן חיצוני,** ומקבלים אוכל גם בין הארוחות. בתקופת הקורונה מתבצעת חלוקה של אוכל במקום אכילה משותפת בחדר האוכל. בבתי חייל מתקיימות פעילויות חברתיות כמו סעודות חגיגיות, אירועי גיבוש ומועדון. אם החיילים זקוקים לתמיכה מיוחדת, המנהלים של בתי החייל יכולים להתייעץ עם קציני בריאות הנפש בצה"ל. מתנדבי עמותת אח גדול, שמעניקים ליווי אישי לחיילים בודדים, מגיעים לבתי החייל פעם בשבוע ומציעים לחיילים הבודדים ייעוץ בנושאים של מיצוי זכויות, אפשרויות לימודים וכד'.²³

יחד למען החייל מקבלת מצה"ל 1,505 ש"ח לחודש לחייל בודד בבית החייל. בשנת 2020, האגודה קיבלה בממוצע מיליון ש"ח לחודש מצה"ל עבור החיילים הבודדים (כאמור, מצה"ל נמסר שמספר החיילים הבודדים הרשומים בבתי החייל גבוה ממספר החיילים הבודדים המתגוררים שם בפועל, אך מיחד למען החייל נמסר שבתי החייל אינם מקבלים תשלום עבור חיילים שאינם מתגוררים בהם). כאמור, בתי החייל מספקים לחיילים הבודדים מגורים, ארוחות ועוד. סך עלויות ההפעלה של בתי החייל בשנת 2020 היה כ-48.5 מיליון ש"ח עבור כלל החיילים המתגוררים בבתי החייל (לא רק החיילים הבודדים), ורוב הסכום הזה התקבל מצה"ל.²⁴

יחד למען החייל מקבלת מצה"ל 1,505 ש"ח לחודש לחייל בודד בבית החייל

ב-2021 יתחילו בהקמת בית חייל בראשון לציון שיהיה מוכן לאכלוס ב-2023, וזאת כמענה על הביקוש מהשטח. בבית החייל הזה יהיה מקום לכ-200 חיילים בודדים, ויהיו בו יחידות דו"ר פרטיות עם חלל ציבורי משותף לכל ארבע יחידות. כמו כן, מתכננים להוסיף כ-40 מיטות לבית החייל בחיפה.²⁵

2.2 דירות בית חם – יחד למען החייל

יחד למען החייל מפעילה דירות בית חם לחיילים בודדים. להלן מספר הדירות ומספר החיילים בדירות, לפי יישובים, בחלוקה לדירות רגילות ודירות ללוחמים, לפי נתוני יחד למען החייל.

²² הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021; טל אלוני, מנהל שירות ופיתוח עסקי, יחד למען החייל, שיחת טלפון, 2 ו-16 במרץ 2021, דוא"ל, 7 ביוני 2021.

²³ שם; אביחי מרציאנו, חבר הוועד המנהל, עמותת אח גדול למען חיילים בודדים, שיחת טלפון, 4 במרץ 2021.

²⁴ הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021; טל אלוני, מנהל שירות ופיתוח עסקי, יחד למען החייל, שיחת טלפון, 2 ו-16 במרץ 2021, דוא"ל, 7 ביוני 2021.

²⁵ שם.

טבלה 2: דירות בית חם (רגילות ולוחמים) ומספר חיילים בהן, לפי יישובים, פברואר 2021²⁶

היישוב	דירות רגילות (מספר חיילים)	דירות לוחמים (מספר חיילים)	סך הכול דירות (סך הכול חיילים)
חיפה	13 (71)	3 (10)	16 (81)
נתניה	13 (76)	0	13 (76)
הרצליה	0	1 (7)	1 (7)
פתח תקווה	17 (102)	4 (13)	21 (115)
רמת גן	2 (10)	0	2 (10)
תל אביב	1 (2)	0	1 (2)
חולון	10 (60)	2 (6)	12 (66)
ראשון לציון	21 (126)	8 (31)	29 (157)
ירושלים	22 (126)	9 (29)	31 (155)
רחובות	8 (48)	0	8 (48)
אשדוד	9 (48)	0	9 (48)
באר שבע	6 (34)	1 (3)	7 (37)
סך הכול	122 (703)	28 (99)	150 (802)

נכון לפברואר 2021,
יש 150 דירות בית
חם, שבהן מתגוררים
802 חיילים. בדירות
רגילות יש שישה
חיילים בדירה (שניים
בחדר), ובדירות
לוחמים – שלושה
(אחד בחדר)

לפי הטבלה, נכון לפברואר 2021, יש 150 דירות בית חם – 122 דירות רגילות ו-28 דירות ללוחמים. בדירות מתגוררים 802 חיילים בסך הכול – 703 מהם בדירות רגילות, ו-99 בדירות לוחמים. התפוסה כמעט מלאה – 98% מתוך כ-816 מקומות. לפי החוזה עם משרד הביטחון, אפשר לשכן עד שישה חיילים בדירה. בדירות הרגילות יש לרוב ארבעה חדרים, ובכל דירה מתגוררים שישה חיילים לכל היותר, שניים בכל חדר (בשתי דירות יש שלושה חדרים, ומתגוררים בהן ארבעה חיילים). החל מ-2019 יש גם דירות ללוחמים, שבהן יש לרוב שלושה חדרים – חייל אחד בכל חדר.

דירות בית חם
ממוקמות בערים
מרכזיות ולא
בפריפריה, כדי שיהיו
קרובות למקומות
תעסוקה ונגישות
לתחבורה ציבורית

מהטבלה אפשר ללמוד שדירות בית חם ממוקמות בערים מרכזיות ולא בפריפריה: אין דירות בית חם צפונית לחיפה ודרומית לבאר שבע. לפי יחד למען החייל, הדירות נמצאות ביישובים מרכזיים בשל הרצון של צה"ל ושל החיילים שהדירות יהיו קרובות למקומות תעסוקה (וגם למקומות בילוי), ושהיו נגישות בקלות בתחבורה ציבורית. מיחד למען החייל נמסר שרק חלק מהרשויות המקומיות נותנות הנחה בארנונה לדירות.²⁷

בכל רגע נתון יש רשימת המתנה של 70-100 חיילים במוצע בכל היישובים. משך ההמתנה תלוי באזור – בין כניסה מיידית להמתנה של חודש-חודשיים. ניהול רשימות ההמתנה וסדר קליטת החיילים, וכן גם הקריטריונים לזכאות למגורים, נקבעים על ידי צה"ל (אכ"א). מיחד למען

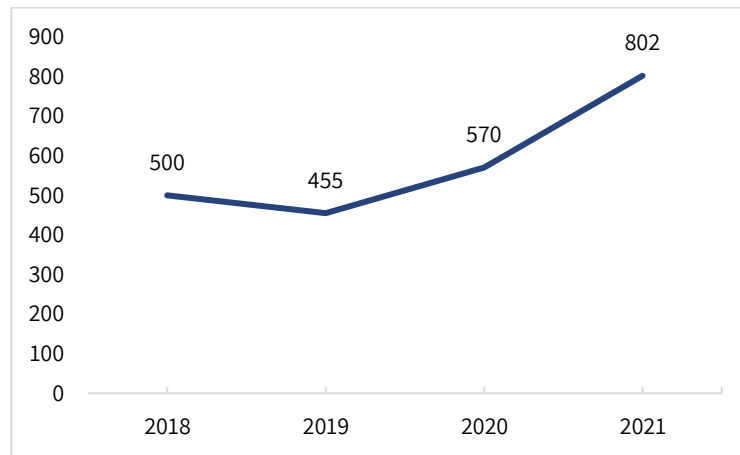
²⁶ הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021.

²⁷ הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021. טל אלוני, מנהל שירות ופיתוח עסקי, יחד למען החייל, שיחת טלפון, 2-16 במרץ 2021.

החייל נמסר שמשך השהייה בבתיים משתנה לפי משך השירות של החיילים ומהלך השירות שלהם (מעברים בין בסיסים וכד').²⁸

להלן נתונים על מספר החיילים הבודדים בדירות בית חם בתחילת השנה בשנים 2018-2021. יצוין כי במהלך כל אחת מהשנים (מלבד שנת 2021, שאין לגביה נתונים על סוף השנה) היו שינויים במספר החיילים בדירות עד לסוף השנה.

תרשים 4: מספר החיילים הבודדים בדירות בית חם בתחילת השנה, 2021-2018²⁹

יש עלייה הדרגתית במספר החיילים הבודדים בדירות בית חם בתחילת השנה בשנים 2021-2018

בתרשים אפשר לראות שיש עלייה הדרגתית במספר החיילים הבודדים בדירות בית חם בתחילת השנה בשנים 2021-2018. מספר החיילים הגבוה בפברואר 2021 – 802 חיילים בודדים – נובע מהפעלת דירות נוספות ב-2021.

על פי משרד הביטחון, תנאי הזכאות למגורים בדירות בית חם הם: הכרה כבודדים בעלי הטבת דו"ר קבועה;³⁰ יתרת זכאות של חצי שנה; יתרת שירות של חצי שנה לפחות; וללא עבירות משמעת לפחות בשנה הקלנדרית האחרונה.³¹ הדירות מיועדות לחיילים בשירות פעיל, ולא לחיילים לפני השחרור. חיילים וחיילות מתגוררים בדירות נפרדות – כ-70% מהחיילים הם גברים, וכ-30% נשים. החיילים צריכים לחתום על הצהרת התנהגות לפני הכניסה לדירות, ולנהוג על פי הכללים המפורטים בה. מנהלי האזור נמצאים בקשר עם החיילים, ואם יש בעיה יוצרים קשר עם המפקדים שלהם.³²

דירות בית חם מיועדות לחיילים בשירות פעיל, ולא לחיילים לפני השחרור. או לאחר השחרור. החיילים מחויבים בכללי התנהגות הקבועים במקום

²⁸ שם.

²⁹ הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021.

³⁰ כלומר הכרה כחיילים בודדים בעלי הטבת דו"ר באחד הפתרונות הקיימים. צה"ל, פקודת מטכ"ל מס' 35.0808, חיילים בודדים – עקרונות, זכויות ונהלים, 4 בדצמבר 1975, תוקף מ-26 במאי 2013.

³¹ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת מממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021.

³² הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021. טל אלוני, מנהל שירות ופיתוח עסקי, יחד למען החייל, שיחת טלפון, 2-16 במרץ 2021.

לדירות מסופקים מצרכי יסוד, אך לא מזון, וכל חייל מקבל 400 ש"ח לחודש לרכישת מזון. בדירות מתקיימות פעילויות חברתיות יחד עם בתי החייל

הדירות מרוהטות וממוזגות, ויש בהן מוצרי חשמל ו-wifi. לדירות מסופקים מצרכי יסוד כמו נייר טואלט וחומרי ניקוי. **בדירות יש מטבח שאינו מצויד במזון**, שכן עקב ניסיון העבר התברר שזה לא מתאים לצורכי החיילים, וצה"ל מספק לכל חייל בדירות 400 ש"ח בחודש לרכישת מזון. בדירות מתקיימים אירועים ופעילויות חברתיות יחד עם בתי החייל. יש מנהלי אזורים שאחראים לכמה דירות בעיר מסוימת או בכמה ערים סמוכות, ודואגים לרווחתם של החיילים.³³

צה"ל מעביר ליחד למען החייל 1,243.68 ש"ח בחודש עבור חייל בדירות בית חם. העלות לחייל בדירת לוחמים היא כפולה, כלומר כ-2,400 ש"ח בחודש (שכן בדירת לוחמים מתגוררים שלושה חיילים במקום שישה). ההוצאה החודשית הממוצעת של צה"ל לכלל החיילים הבודדים בדירות בית חם ב-2020 הייתה 900,000 ש"ח. לפי יחד למען החייל, מימון דירות בית חם בשנת 2020 הורכב מכ-10.5 מיליון ש"ח ממשרד הביטחון, וכ-1.5 מיליון ש"ח מתרומות שהארגון גייס בארץ ובחו"ל. לפי מינהל הרכש במשרד הביטחון, הסכום שיחד למען החייל מימנה מתרומות (לדירות לוחמים ושוטף) היה 1,874,835 ש"ח ב-2020, ו-803,600 ש"ח ב-2019. מנציג יחד למען החייל נמסר שהם פתחו במגעים מול צה"ל להגדלת המימון לדירות בית חם.³⁴ לפי יחד למען החייל, מספר הדירות עתיד לגדול מכ-150 דירות בתחילת 2021 לכ-200 דירות בסוף השנה.³⁵

2.3 גרעין צב"ר ותוכנית אימוץ בקיבוץ – התנועה הקיבוצית

התנועה הקיבוצית מפעילה את תוכנית "אימוץ בקיבוץ", המציעה דו"ר לחיילים בודדים בקיבוצים ברחבי הארץ במימון צה"ל. חלק מהדירות מיועדות לחיילים בודדים, וחלקן לחיילים בודדים מגרעין צב"ר. גרעין צב"ר הוא מיזם משותף של תנועת הצופים, האגף הביטחוני-חברתי במשרד הביטחון, ומשרד העלייה והקליטה, שבמסגרתו, זה 30 שנה, יהודים או בני ישראלים שחיים בחו"ל עולים לישראל ומשרתים שירות מלא בצה"ל. רוב החיילים בגרעין צב"ר מתגוררים בקיבוצים, וחלקם בכפר ברעננה. החיילים לא בוחרים את מקום המגורים, אלא משובצים על ידי הגרעין. משתתפי התוכנית שעומדים בקריטריונים יכולים לקבל הכרה כחיילים בודדים עולים. בני הנוער עוברים מיון ומשתתפים בסמינרי הכנה בחו"ל, לומדים באולפן עם הגעתם לארץ, ובמהלך השירות הצבאי מקבלים ליווי צמוד מטעם התוכנית.³⁶ בכל שנה יש כ-1,200 פונים, 700-800 מהם עוברים ראיון, וכ-350-400 עולים לארץ ומתגייסים לצה"ל. **בכל**

התנועה הקיבוצית מפעילה את תוכנית "אימוץ בקיבוץ", המציעה דו"ר לחיילים בודדים בקיבוצים ברחבי הארץ במימון צה"ל. חלק מהדירות מיועדות לחיילים בודדים, וחלקן לחיילים בודדים שהם חלק מגרעין צב"ר

³³ שם.

³⁴ טל אלוני, מנהל שירות ופיתוח עסקי, יחד למען החייל, שיחת טלפון, 2 ו-16 במרץ 2021; הכנסת ה-23, ועדת המשנה לעניין חיילים בודדים בשירות ובשחרור, פרוטוקול מס' 7, פתרונות דו"ר לחיילים בודדים במהלך השירות הצבאי, 1 בדצמבר 2020, ע' 17; מינהל הרכש במשרד הביטחון, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 24 במרץ 2021.

³⁵ הדס זפז'אל, ע. יו"ר ומנכ"ל, יחד למען החייל - קרן לב"י והאגודה למען החייל, דוא"ל, 23 בפברואר 2021.

³⁶ משרד הביטחון, אגף ביטחוני חברתי, חו"ל וייחודיים, תוכנית גרעיני צב"ר, כניסה: 15 במרץ 2021.

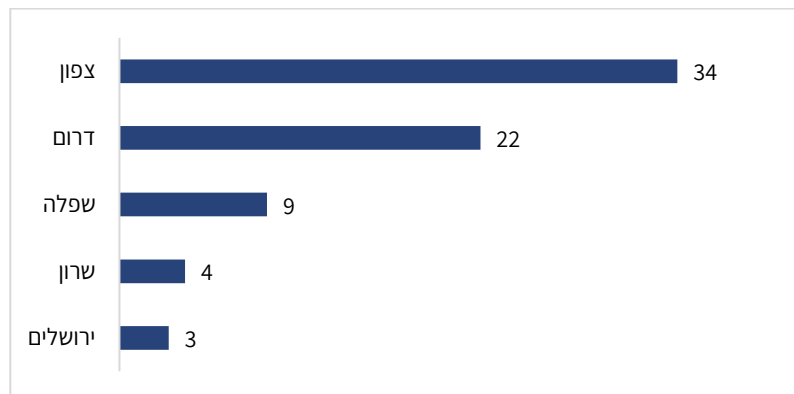
בתוכנית "אימוץ
בקיבוץ" חיילים
בודדים מקבלים
יחידת דיור פרטית;
חיילים בגרעין צב"ר
מקבלים חדר לשניים
בשנת השירות
הראשונה כדי
להשרות אווירה
קבוצתית, על פי
החלטת הגרעין

רגע נתון משרתים כ-1,100 חיילים חברי גרעין, מחציתם גברים ומחציתם נשים. לפי אלון קובה, מנהל גרעין צב"ר, מספר המקומות בתוכנית מוגבל עקב מגבלות תקציב. חיילים בודדים עולים שעלו שלא במסגרת הגרעין אינם יכולים להצטרף לגרעין במהלך השירות.³⁷

במסגרת תוכנית "אימוץ בקיבוץ" של התנועה הקיבוצית, חיילים בודדים מקבלים יחידת דיור פרטית, ללא הבחנה בין לוחמים לבין מי שאינם לוחמים (לפי החוזה של התנועה הקיבוצית עם משרד הביטחון, רק לוחמים זכאים ליחידת דיור פרטית, אך בקיבוצים מוצעים חדרים פרטיים לכל החיילים). **חיילים בגרעין צב"ר מקבלים חדר לשניים בשנת השירות הראשונה** כדי להשרות אווירה קבוצתית, בהתאם להחלטת הגרעין, ובהמשך עוברים לחדר נפרד.³⁸

בתוכנית משתתפים 73 קיבוצים נכון לפברואר 2021. התנועה הקיבוצית מצרפת מדי שנה שלושה עד חמישה קיבוצים חדשים, בהתאם לדרישה ממשרד הביטחון ובהתאם לבקשות הקיבוצים להצטרף לתוכנית, ובכל שנה פורשים מהתוכנית כמה קיבוצים (בשנת 2018 השתתפו 69 קיבוצים, בשנת 2019 – 66 קיבוצים, ובשנת 2020 – 68 קיבוצים).³⁹ להלן פילוח הקיבוצים בתוכנית לפי אזורים גיאוגרפיים.

תרשים 5: הקיבוצים בתוכנית אימוץ בקיבוץ לפי אזורים גיאוגרפיים, פברואר 2021⁴⁰

לפי התרשים, **הקיבוצים המשתתפים בתוכנית נמצאים בכל הארץ אולם מתרכזים בעיקר בצפון ובדרום, וזאת בהתאם לפריסה הגיאוגרפית של הקיבוצים בישראל.** לפי יעל אייזנר, מנהלת התוכנית בתנועה הקיבוצית, **יש הבדל בהיצע ובביקוש בין הקיבוצים השונים, ויש**

בתוכנית "אימוץ
בקיבוץ" משתתפים
73 קיבוצים נכון
לפברואר 2021

הקיבוצים
המשתתפים בתוכנית
נמצאים בכל הארץ,
אולם מתרכזים
בעיקר בצפון ובדרום.
יש ביקוש גבוה יותר
לקיבוצים במרכז
הארץ

³⁷ אלון קובה, מנהל גרעין צב"ר, שיחת טלפון, 11 במרץ 2021.

³⁸ יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ 2021.

³⁹ שם.

⁴⁰ שם.

ביקוש גבוה יותר לקיבוצים במרכז. לפיכך, זמן ההמתנה לחדר בקיבוץ הוא שבועיים-שלושה, אך לקיבוצים במרכז הארץ יכול להיות זמן המתנה ארוך יותר.⁴¹

כאמור, הדו"ר בקיבוצים מתחלק בין חיילים בודדים המשתייכים לגרעין צב"ר ובין חיילים בודדים שאינם משתייכים לגרעין. להלן פירוט הדירות בקיבוצים, והחיילים הבודדים מצב"ר ושאינם מצב"ר שהתגוררו בהן, בשנים 2018-2021.

טבלה 3: מספר דירות וחיילים בודדים (חיילי צב"ר ולא מצב"ר) בקיבוצים, 2018-2021⁴²

שנה	דירות לחיילי צב"ר (מספר חיילים)	דירות לחיילים שלא מצב"ר (=מספר חיילים)	דירות פנויות	מספר דירות כולל (שיעור תפוסה)	מספר חיילים כולל (שיעור חיילי צב"ר)
2018	200 (372)	173	64	437 (85%)	545 (68%)
2019	207 (414)	182	49	438 (89%)	596 (69%)
2020	244 (486)	210	52	506 (90%)	696 (70%)
2021	240 (465)	211	77	528 (85%)	676 (69%)

לפי הטבלה, בכל שנה היו בקיבוצים עשרות דירות פנויות. בפברואר 2021 היו בקיבוצים 528 דירות לחיילים בודדים, 451 מהן דירות תפוסות (85%) ו-77 דירות פנויות. בדירות התגוררו 676 חיילים בודדים – 465 מהם (69%) בגרעיני צב"ר, ו-211 מהם (31%) חיילים בודדים אחרים. מספר הדירות בקיבוצים ומספר החיילים הבודדים המתגוררים בהן נמצאים במגמת עלייה בשנים האחרונות – מ-437 דירות ב-2018 ל-528 בפברואר 2021, ומ-545 חיילים בודדים ב-2018 ל-676 בפברואר 2021.

תנאי הקבלה לחיילים בודדים, לפי ההסכם עם משרד הביטחון, הם: שירות בבסיס סגור; ללא בעיות משמעת חריגות בשלושת החודשים האחרונים; יתרת שירות של חצי שנה לפחות. **אין הבדל בזכאות בין חייל קרבי או תומך לחימה לבין תפקידים אחרים.** חיילים שאופי השירות שלהם משתנה במהלך השירות זכאים להישאר בקיבוץ באישור מיוחד. חיילים שנשארים בקבע לתקופה של עד שנתיים זכאים להישאר בקיבוץ. חיילים משוחררים שרוצים להישאר בקיבוץ עוברים לחדרים אחרים ועובדים בקיבוץ.⁴³

ביחידת הדו"ר יש חדר, מטבחון, מקלחת ושירותים (בשלושה קיבוצים החיילים מקבלים חדרים עם מקלחת ושירותים משותפים לכל שני חדרים). בחדרים יש ריהוט, מיזוג ומטבח מאובזר. כאמור, חיילים בגרעין צב"ר מקבלים בשנה הראשונה חדר לשניים, ובמגורים שלהם יש גם

⁴¹ שם.

⁴² יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ 2021. מהתנועה הקיבוצית נמסרו נתונים בטבלה מסכמת, וכן נתונים מפורטים בקובץ אקסל. אם היו פערים בין שני קובצי הנתונים, הוצגו הנתונים מתוך הטבלה המסכמת.

⁴³ בהתאם להסכם עם אגף מדיניות בצה"ל ותא הלנות, חיילים שאינם מוגדרים כבודדים, אלא "זכאי הלנה מטעמי פרט" זכאים להתגורר בקיבוץ, בתנאי שהם עומדים בתנאים שלעיל. אפשרות זו עדיין אינה מספיק מוכרת לסגלי הת"ש בצה"ל, ולכן רק מספר נמוך של חיילים זכאי הלנה מתגוררים כרגע בקיבוצים (לכל היותר 20). יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ, שיחת טלפון, 16 במרץ, 2021.

בפברואר 2021 היו בקיבוצים 528 דירות לחיילים בודדים, 77 מהן דירות פנויות. בדירות התגוררו 676 חיילים בודדים – 465 מהם בגרעיני צב"ר, ו-211 מהם חיילים בודדים אחרים. בשנים 2018-2021 היו בכל שנה עשרות דירות פנויות

ביחידת הדו"ר יש חדר, מטבחון, מקלחת ושירותים, ריהוט, מיזוג ומטבח מאובזר. החיילים מקבלים ארוחות לפי הצורך

כל החיילים
שמתגוררים
בקיבוצים משרתים
בבסיסים סגורים
ומגיעים לקיבוץ רק
בסופי שבוע או
בחופשות

צה"ל מעביר
לקיבוצים 1,104.42
ש"ח לכל חייל
לחודש. על פי
התנועה הקיבוצית,
העלות בפועל לחייל
היא כ-1,400 ש"ח
לחודש. הקיבוצים
משקיעים כספים
נוספים בתוכנית
והתנועה הקיבוצית
מגייסת תרומות כדי
לסייע להם

חלק מחיילי גרעין
צב"ר מתגוררים
בכפר שנפתח במרכז
קליטה ברעננה, ובו
188 מיטות. נכון
למרץ 2021
מתגוררים שם 180
חיילים בודדים. צה"ל
משלם 1,039 ש"ח
לחודש עבור כל חייל
שמתגורר ברעננה

מועדון ומטבח משותף. לפי ההסכם עם צה"ל, החיילים זכאים לעשר ארוחות בחודש ול-15 ק"ג כביסה בחודש. בפועל, לדברי מנהלת התוכנית יעל אייזנר, החיילים מקבלים ארוחות לפי הצורך: בחדר האוכל בקיבוץ (בשני שלישי מהקיבוצים המשתתפים בתוכנית יש חדר אוכל), באמצעות קייטרינג של הקיבוץ, או מקבלים מהקיבוץ כסף לארוחות (אמורים לקבל 150 ש"ח לחודש לפי ההסכם עם צה"ל, אך בפועל מקבלים 200-250 ש"ח). נוסף על כך, החיילים מלווים על ידי משפחות מאמצות והם יכולים לאכול אצלן. חשוב לציין שכל החיילים שמתגוררים בקיבוצים משרתים בבסיסים סגורים ומגיעים לקיבוץ רק בסופי שבוע או בחופשות (אך הדירות עומדות לרשותם במשך כל החודש).⁴⁴

לפי נתוני התנועה הקיבוצית, העלות בממוצע לשיכון של חייל בדירה בקיבוץ הוא כ-1,400 ש"ח לחודש. בסכום זה נכללים הדיוור, החשבונות והשימוש במתקני הקיבוץ (בריכת שחייה, חדר כושר, אירועי תרבות וכד'). צה"ל מעביר לקיבוצים (על כל חייל לחודש) כ-800 ש"ח לדיוור ו-235 ש"ח להוצאות כלכלה וכביסה, ועוד 69.42 ש"ח למימון הניהול והתפעול של התוכנית; כלומר 1,104.42 ש"ח לחודש לחייל בסך הכול. הוצאות נוספות, ובהן תשלום לרכז/ת חיילים בודדים, שימוש במתקני הקיבוץ, הסעות, ומשפחות מאמצות (וגם חידוש הציד בדירות, או כיסוי ההוצאות כאשר החיילים נמצאים בדירות יותר מהמתוכנן, כמו בתקופת הקורונה), ממומנות על ידי הקיבוץ ממקורות תקציביים אחרים. לפי התנועה הקיבוצית, כל קיבוץ משקיע עשרות אלפי שקלים בשנה בתוכנית נוסף על המימון שמועבר על ידי צה"ל. זאת ועוד, התנועה הקיבוצית מגייסת תרומות של כ-100,000 ש"ח בשנה כדי לסייע לקיבוצים ולקדם את רווחת החיילים הבודדים. לפי התנועה הקיבוצית, חדרי החיילים הבודדים אינם מוגדרים כדיוור חברתי, ולכן הקיבוצים אינם מקבלים הנחה (פטור מדמי חכירה) עבורם.⁴⁵

במהלך שנת 2021 עתידים להצטרף לתוכנית חמישה קיבוצים נוספים – שלושה באזור המרכז ושניים בצפון. בכל אחד מהם יהיו שישה עד שמונה חדרי חיילים בודדים. נוסף על כך, בונים בית חדש שיאכלס 12 חיילים בודדים בקיבוץ הדתי. כמו כן, בקיבוץ חנתון מחכים לקבלת היתר לבית הכולל עשרות חדרי חיילים בודדים.⁴⁶

כאמור, רוב חיילי גרעין צב"ר מתגוררים בקיבוצים, וחלקם מתגוררים בכפר שנפתח במרכז קליטה ברעננה ב-2014, בשיתוף עם משרד העלייה והקליטה. בכפר ברעננה יש 188 מיטות לחיילים בודדים; החל מאוגוסט 2021 יהיו 228 מיטות. נכון למרץ 2021, יש בכפר 130 חיילים ו-50 צעירים לפני גיוס. כאמור, גישת הגרעין היא לשכן שני חיילים בחדר, כדי לטפח את הקשרים החברתיים, הן בקיבוצים והן ברעננה. המודל של הכפר דומה למודל בקיבוצים –

⁴⁴ יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ 2021, שיחת טלפון, 25 במאי 2021.

⁴⁵ שם.

⁴⁶ שם.

לחיילים יש חדר אוכל, חדר כביסה ומועדון חברתי. יש הפרדה בין חדרי הגברים לחדרי הנשים. **צה"ל משלם 1,039 ש"ח לחודש עבור כל חייל המתגורר במתקן ברעננה.** עבור צעירים לפני הגיוס ניתנת תמיכה ממשרד הקליטה ומתרומות, ודמי השתתפות סמליים של החניכים.⁴⁷

2.4 סיכום עלות פתרונות הדיור

בטבלה שלהלן מוצג סיכום פתרונות הדיור לחיילים בודדים, לפי התשלום החודשי פר חייל המתקבל מצה"ל והוצאה החודשית הממוצעת הכוללת של צה"ל ב-2020.

טבלה 4: פתרונות הדיור של צה"ל, לפי המימון שהתקבל מצה"ל, 2020⁴⁸

פתרון דיור וגורם מפעיל	תשלום חודשי של צה"ל פר חייל (ש"ח)	הוצאה חודשית ממוצעת של צה"ל (ש"ח) ב-2020
בתי חייל (יחד למען החייל)	1,505.10	1,000,000
דירות בית חם (יחד למען החייל)	1,243.68 + 400 למזון ישירות לחייל	900,000 ⁴⁹
אימוץ בקיבוץ (התנועה הקיבוצית וגרעין צב"ר)	1,104.42	650,000
גרעין צב"ר בכפר ברעננה	1,039	135,000

יש הבדל בין הסכום החודשי שצה"ל מקצה לארגונים השונים המפעילים את פתרונות הדיור בעבור כל חייל. חשוב לציין שיש קושי להשוות בין פתרונות הדיור השונים בשל הבדלים באופי המגורים. עם זאת, נציגי התנועה הקיבוצית וגרעין צב"ר סבורים שאין הצדקה לכך שהם מקבלים סכום נמוך מזה של יחד למען החייל

מהטבלה עולה שיש הבדלים בין הסכום החודשי שצה"ל מקצה לארגונים השונים שמפעילים את פתרונות הדיור בעבור כל חייל. עם זאת, חשוב לציין שיש קושי להשוות בין פתרונות הדיור השונים, וייתכן שההבדלים בתשלום קשורים להבדלים בסוג השירותים המסופקים על ידי הגורמים השונים, הן מבחינת תנאי המגורים, והן מבחינת אוכלוסיית החיילים הבודדים. למשל, בבתי החייל, בקיבוצים ובצב"ר מספקים ארוחות, ובדירות בית חם לא מספקים מזון (צה"ל מעביר תשלום עבור המזון ישירות לחיילים). כמו כן, בקיבוצים ובגרעין צב"ר מתגוררים חיילים שמשרתים בבסיסים סגורים בלבד ומגיעים למגורים רק בסופי שבוע וחופשות. לעומת זאת, בבתי החייל ודירות בית חם מתגוררים הן חיילים בודדים שמגיעים לבתים בכל יום, והן כאלה שמשרתים בבסיסים מרוחקים. כמו כן, יש הבדלים במאפייני המגורים – מספר החיילים בחדר ועוד. על אף האמור לעיל, נציגי התנועה הקיבוצית וגרעין צב"ר סבורים שאין הצדקה לכך שהם מקבלים סכום נמוך מזה של יחד למען החייל, ושהדבר נובע בין השאר מחוסר שקיפות בנתונים.⁵⁰

⁴⁷ אלון קובה, מנהל גרעין צב"ר, שיחת טלפון, 11 במרץ 2021.

⁴⁸ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021.

⁴⁹ בסכום זה לא נכלל התשלום של 400 ש"ח לחודש לחייל עבור מזון.

⁵⁰ יעל אייזנר, תוכנית אימוץ חיילים בודדים בקיבוצים, התנועה הקיבוצית, דוא"ל, 4 במרץ 2021; אלון קובה, מנהל גרעין צב"ר, שיחת טלפון, 11 במרץ 2021.

3. סיוע עקיף בדיוור לחיילים בודדים

3.1 החזר הוצאות שכר דירה, החזר הוצאות אחזקת דירה והטבות נוספות

נכון לפברואר 2021, 54% מהחיילים הבודדים לא השתכנו בפתרונות המגורים של צה"ל, וקיבלו החזר הוצאות שכר דירה ואחזקת דירה של 1,323.5 ש"ח לחודש. כמה מאות מהם מתגוררים בבתי המופעלים על ידי עמותות ומעבירים להן את סכום ההחזר

כאמור, נכון לפברואר 2021, 54% מהחיילים הבודדים (3,493 חיילים) לא השתכנו בפתרונות המגורים שתוארו לעיל, ולפיכך קיבלו החזר הוצאות של 1,323.5 ש"ח לחודש, עבור שכר דירה (1,005.9 ש"ח) ואחזקת דירה (317.6 ש"ח). לפי צה"ל, תעריף החזר הוצאות שכר דירה נקבע על ידי אגף כוח אדם והיועץ הכספי לרמטכ"ל, והוא מעודכן מדי שנה על פי המדד. בעבור קבלת החזר שכר דירה יש להציג חוזה שכירות תקין. **מצה"ל ומגורמים נוספים נמסר שחיילים רבים ששוכרים דירה מתקשים להסתדר כלכלית, ולעיתים נקלעים לחובות או למצבים נפשיים קשים.**⁵¹

חלק מהחיילים שמקבלים החזר הוצאות שכר דירה מתגוררים בבתי המופעלים על ידי עמותות, ולהן הם מעבירים את סכום ההחזר מצה"ל (ולפעמים משלמים יותר או פחות מסכום זה – ראו להלן). נכון לפברואר 2021, בדירות של העמותות שנבדקו במסמך מתגוררים 339 חיילים בודדים, אך יש עמותות נוספות המפעילות דירות לחיילים בודדים ואצלן מתגוררים חיילים נוספים.

כמו כן, 7% מהחיילים הבודדים (453 חיילים) שאינם שוכרים דירה מקבלים החזר הוצאות אחזקת דירה של 317.6 ש"ח בחודש (למשל, מי שגר בדירה בבעלותו, או גר אצל קרובי משפחה בלי לשלם שכר דירה, אך משתתף בהוצאות הבית).⁵²

חיילים בודדים שמקבלים החזר הוצאות שכר דירה זכאים לשתי הטבות נוספות: הנחה בתשלום החשמל (תשלום של 50% מהתעריף הביתי עבור צריכה של 400 הקוט"ש הראשונים), הניתנת לאוכלוסיות שונות ובהן לחיילים בודדים, **ופטור מתשלום הארנונה**, שניתן לכל חייל בזמן השירות ועד תום ארבעה חודשים מיום השחרור.⁵³

3.2 סיוע בשכר דירה לחיילים בודדים עולים ממשרד הבינוי והשיכון

משרד הבינוי והשיכון מעניק סיוע בדיוור לעולים חדשים לפי קריטריונים שונים למשך חמש שנים מקבלת מעמד העולה. סכום הסיוע משתנה לפי המעמד (יחידים, משפחות וכד'). **חייל בודד עולה זכאי לסיוע בדיוור בסך 402 ש"ח לחודש במהלך השירות הצבאי** (בתנאי שהוא עולה, קטין חוזר או אזרח עולה; מוכר כחייל בודד; חסר דירה ועוד). **בתום חמש שנים מקבלת מעמד**

⁵¹ רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021; ⁵² רס"ן נועה הרפז-יוז, רמ"ד כנסת ממשל וציבור, לשכת הרמטכ"ל, דוא"ל, הועבר על ידי עו"ד רות בר, עוזרת שר הביטחון, 4 במרץ 2021; 28 באפריל 2021. צה"ל, [פקודת מטכ"ל מס' 35.0307 – השתתפות בשכ"ד, בשכר חדר או בהוצאות בעבור אחזקת דירה – חיילים בשירות חובה](#), 5 בספטמבר 1989.

⁵³ [חוק משק החשמל, התשנ"ו-1996; תקנות משק החשמל \(תשלום מופחת לזכאים שונים\), תשע"א-2011; חוק הרשויות המקומיות \(פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה\), התשי"ג-1953.](#)

חייל בודד עולה זכאי לסיוע בדיור ממשרד הבינוי והשיכון בסך 402 ש"ח לחודש במהלך השירות הצבאי. בתום חמש שנים מקבלת מעמד העולה, חייל בודד עולה יכול לקבל תקופת סיוע נוספת, לפי משך השירות הצבאי שלו. כיום, חייל בודד עולה מקבל את הסיוע בדיור אוטומטית הן בזמן השירות והן בתקופת הסיוע הנוספת

נכון לאמצע פברואר 2021, קיבלו 2,343 חיילים בודדים עולים סיוע בשכר דירה ממשרד השיכון

העולה, חיילים בודדים עולים יכולים לקבל תקופת סיוע נוספת, לפי משך השירות הצבאי שלהם – מי ששירת שנתיים יקבל במשך שנתיים נוספות את הסיוע בסך 402 ש"ח.⁵⁴

הסיוע בשכר דירה במהלך השירות הצבאי לחיילים בודדים עולים מתקבל אוטומטית, ללא צורך בהגשת בקשה. בעבר, לצורך קבלת הסיוע בתקופה שלאחר תום חמש שנים מקבלת מעמד העולה ולאחר תום השירות, החיילים היו צריכים לפנות לחברות ההרשמה לסיוע בדיור, אך חיילים רבים לא פנו לחברות ולא קיבלו את הסיוע למרות שהיו זכאים לקבלו. **לאחרונה הושג הסכם בנוגע להעברת המידע על החיילים הבודדים העולים המשרתים והמשתחררים מצה"ל למשרד הבינוי והשיכון.** כפי שהסביר נציג משרד הבינוי והשיכון בדיון שנערך בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות ב-2 במרץ 2021: **מעתה גם חייל משוחרר יוכל לקבל את הסיוע אוטומטית.** עם זאת, חיילים משוחררים שלא פנו לקבלת הסיוע בעבר, ולכן לא קיבלו אותו, יוכלו לקבל אותו רטקוראטיבית רק עד שלושה חודשים, לאור החלטת הממשלה התקפה בנושא זה.⁵⁵

בשנים האחרונות, המשרד העניק סיוע לכ-4,000 חיילים בודדים עולים בשנה (לא כולל משוחררים). נכון לאמצע פברואר 2021, מקבלים סיוע 2,343 חיילים בודדים עולים. הערים שבהן יותר מ-100 חיילים בודדים עולים קיבלו סיוע הן חיפה (293 חיילים בודדים עולים), ירושלים (265), רעננה (142), תל אביב יפו (106) ונתניה (100). בשנים האחרונות יש ירידה מסוימת במספר החיילים הבודדים העולים שמקבלים סיוע: מ-4,159 חיילים ב-2018 ל-3,800 חיילים ב-2020.⁵⁶

3.3 סיוע בדיור לחיילים בודדים באמצעות עמותות

כאמור, **מלבד הארגונים שיש להם הסכם עם צה"ל, יש עמותות שמציעות פתרונות דיור לחיילים בודדים. כל העמותות נמצאות בקשר עם צה"ל, והוא מפנה אליהן חיילים שצריכים דיור,** וסגלי הת"ש והמפקדים מגיעים לבתים מתוקף תפקידם כממונים על החיילים. העמותות משתפות פעולה זו עם זו, וכשאינן להן מקום עבור חייל הן מפנות אותו אל עמותה אחרת. יודגש שכמה מהעמותות מסייעות לחיילים הבודדים בדרכים נוספות ולא רק בדיור (למשל, ליווי כלכלי, מלגות לימודים). להלן תיאור הפעילות של כמה עמותות המספקות דיור

מלבד הארגונים שיש להם הסכם עם צה"ל, יש עמותות שמציעות פתרונות דיור לחיילים בודדים. כל העמותות נמצאות בקשר עם צה"ל, והוא מפנה אליהן חיילים שצריכים דיור

⁵⁴ שאול מוצפי, מנהל אגף א – תוכניות סיוע, מינהל לסיוע בדיור, משרד הבינוי והשיכון, דוא"ל, 17 בפברואר 2021; ילנה דלטיצקי, משרד הבינוי והשיכון, שיחת טלפון, 17 במרץ 2021; [משרד הבינוי והשיכון, סיוע בשכר דירה לעולים](#), כניסה: 5 ביולי 2021.

⁵⁵ שאול מוצפי, מנהל אגף א – תוכניות סיוע, מינהל לסיוע בדיור, משרד הבינוי והשיכון, דוא"ל, 17 בפברואר 2021; ילנה דלטיצקי, משרד הבינוי והשיכון, שיחת טלפון, 17 במרץ 2021; הכנסת ה-23, ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, פרוטוקול מס' 104, סיוע לחיילים בודדים עולים בשכר דירה, 2 במרץ 2021; [החלטה 826 של הממשלה ה-30, תיקון עיוותים במערכת הסיוע בדיור](#), 15 בספטמבר 2003.

⁵⁶ שאול מוצפי, מנהל אגף א – תוכניות סיוע, מינהל לסיוע בדיור, משרד הבינוי והשיכון, דוא"ל, 17 בפברואר 2021.

לחיילים בודדים (קיימות גם עמותות נוספות): המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין, הבית של בנג'י, הבית הכי אחי, עושי חיל ובית אלמוג שילוני לחיילים בודדים.⁵⁷

נכון לפברואר 2021, היו בעמותות שנבדקו מקומות לינה ל-354 חיילים בודדים, והתגוררו בהם 339 חיילים (לפירוט ראו בטבלה שבנספח). כל הדירות היו מלאות, מלבד בית אחד שהיה בתפוסה חלקית (מבנה של המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין בירושלים שיכול לאכלס 29 חיילים). **הדירות בדרך כלל מלאות, וברוב העמותות יש רשימות המתנה**, ובחלקן יש המתנה של חודשים (למשל בבית של בנג'י). זמן ההיחיה של החיילים בדירות הוא בין שנה לבין כל תקופת השירות. כמה מהעמותות מאפשרות לחיילים להתגורר בבתים גם לפני השירות ואחריו (למשל, ב"עושי חיל" החיילים מתגוררים בדירות מלפני הגיוס ועד לחתונה), או מקצות לחיילים משוחררים דירות ייעודיות (הבית הכי אחי). **יש עמותות שבהן כל החדרים פרטיים, ויש כאלו שבהן רוב החדרים פרטיים וחלקם זוגיים.**

רוב העמותות מיעדות את הדירות לחיילים בודדים לוחמים, או לוחמים ותומכי לחימה, אך ברובן מתקבלים גם חיילים אחרים. עמותת "עושי חיל" מיועדת לחיילים יוצאי החברה החרדית (לא רק לוחמים). בעמותות יש דירות נפרדות לחיילים ולחיילות. החיילים צריכים לעבור תהליך קבלה, שלרוב כולל ראיון קבלה. **יש כללי התנהגות בבתים** (לגבי אירוח בני/בנות זוג, צריכת אלכוהול וכד'), **והחיילים שאינם עומדים בהם נאלצים לעזוב.**

העמותות מציעות לחיילים בתים מאובזרים ומצוידים – ריהוט בחדרים, מטבח מאובזר, מזון, מכשירי חשמל כולל מכונת כביסה וכו'. בכמה מהדירות או הבתים יש מרחבים ציבוריים עם ספרייה, משחקים וכו'. **העמותות מגייסות משפחות מתנדבות מהשכונה כדי לבשל ארוחות לחיילים בסופי שבוע ולפעמים גם במהלכו.** לעמותות יש רכזי דו"ר שאחראים על הדירות, ולפעמים גם מדריך שמתגורר בדירה יחד עם החיילים. ברוב העמותות מארגנים גם פעילויות קהילתיות עבור החיילים הבודדים ומציעים להם יעוץ כלכלי.

בכל העמותות נגבה מהחיילים הבודדים סכום החזר הוצאות שכר דירה שהם מקבלים מצה"ל (1323 ש"ח בחודש לפי צה"ל). ואולם, כמה מהעמותות גובות יותר מהסכום (למשל במרכז על שם מייקל לוין גובים על חלק מהחדרים את סכום החזר, על חלקם 1,450 ש"ח ועל חלקם 1,600 ש"ח), **ועמותה אחת גובה פחות ממנו** (עמותת עושי חיל גובה רק 800 ש"ח מכל חייל בחודש, ולדברי מנהל העמותה, בצה"ל סבורים שיש בכך בעיה משפטית). **ברוב העמותות, הסכום הנגבה מן החיילים אינו מספיק לתפעול הבתים, והעמותות משלימות את ההוצאות באמצעות תרומות שהן מגייסות.** בכמה מהעמותות מגייסים כספים כדי לשכור ולשפץ בתים

⁵⁷ **המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין**; מיכל ברמן, מנכ"לית המרכז לחיילים בודדים על שם מייקל לוין, דוא"ל, 14 בפברואר 2021; **הבית של בנג'י**; שאול רוקה, מנכ"ל הבית של בנג'י, דוא"ל ושיחת טלפון, 12 בפברואר 2021; **הבית הכי אחי**; נבו וינטרוב, מנהל עמותת הבית הכי אחי, שיחת טלפון, 14 במרץ 2021; **עושי חיל**; ראובן גרנות, יו"ר עמותת עושי חיל, שיחת טלפון, 14 במרץ 2021; **בית אלמוג שילוני לחיילים בודדים**; גיא שילוני, חבר הוועד המנהל בעמותת אלמוג שילוני, ודקלה ארזני בן ברוך, מנכ"לית עמותת אלמוג שילוני, שיחת טלפון, 10 בפברואר 2021. לא נכללו כאן נתונים מספריים לגבי קרן אח"י (עודד סרוקה, קרן אח"י, שיחת טלפון, 14 במרץ 2021).

רוב הדירות המופעלות באמצעות עמותות בדרך כלל מלאות, וברובן אף יש רשימות המתנה. החדרים הם חדרים פרטיים או זוגיים, לפי מדיניות העמותה. רוב העמותות מיעדות את הדירות לחיילים בודדים לוחמים

העמותות מציעות לחיילים בתים מאובזרים ומצוידים, ומגייסות משפחות מתנדבות מהשכונה כדי לבשל ארוחות לחיילים בסופי שבוע ולפעמים גם במהלכו

בכל העמותות נגבה מהחיילים הבודדים סכום החזר הוצאות שכר דירה שהם מקבלים מצה"ל. ואולם, חלק מהעמותות גובות יותר מהסכום, ועמותה אחת גובה פחות ממנו. ברוב העמותות מגייסים תרומות להשלמת עלות ההוצאות

חדשים (הבית הכי אחי). לפי כמה מהעמותות, יש קושי לקבל הנחה בארנונה ובחשמל (שכן ההנחות אמורות להתקבל ישירות דרך החייל ולא דרך העמותה).

כל העמותות מציינות שהן בתהליך התרחבות, ומתכננות תוספת של כמה דירות או של בניינים שיכילו עשרות דירות (הבית של בנג'י ובית אלמוג שילוני).

נוסף על עמותות אלה, **בעמותת בית חם לכל חייל** (המסייעת לכלל חיילי צה"ל בתחומים שונים) **מאתרים עבור החיילים הבודדים משפחות מאמצות מתנדבות מכל הארץ**. החייל הבודד מקבל חדר משלו בבית המשפחה, והוא יכול להישאר אצלה לאחר השחרור לתקופה מסוימת. יש כ-1,000 משפחות שמוכנות לאמץ חייל ועברו את הסינון. בשנים קודמות, בכל שנה שובצו 100-120 חיילים אצל משפחות, ובכל נקודת זמן היו 300-350 חיילים אצל משפחות. כ-95% מהחיילים הם לוחמים; כ-90% מהחיילים הם גברים. בשנה האחרונה, בגלל מגפת הקורונה, חלק מהחיילים נאלצו לעזוב את המשפחות, ובפברואר 2021 היו פחות מ-200 חיילים אצל המשפחות.⁵⁸

4. נקודות לדיון בנושא דיור לחיילים בודדים

להלן יוצגו נקודות מרכזיות שעלו מתוך המסמך. הנקודות מבוססות, בין השאר, על שיחות עם גורמים בצה"ל, בארגונים המפעילים את פתרונות הדיור של צה"ל, ובעמותות המציעות פתרונות דיור לחיילים בודדים.

יש גורמים הסבורים שיש מחסור בפתרונות דיור לחיילים בודדים, ואחרים סבורים שאין מחסור בפתרונות דיור ושחיילים רבים אינם רוצים להתגורר בהם ומעדיפים לשכור דירה באופן עצמאי

היצע פתרונות הדיור: לפי הנתונים במסמך, הדירות המוצעות לחיילים בודדים מטעם צה"ל והעמותות הן בתפוסה כמעט מלאה, וברובן יש רשימת המתנה. בשל כך, **יש גורמים הטוענים שיש מחסור בפתרונות דיור**. אחת הסיבות לכך היא מגבלות תקציביות. **לפי גורמים אחרים, אין מחסור בפתרונות דיור (למשל, יש מקומות פנויים בבתי חייל ובקיבוצים בפריפריה), אך חיילים רבים אינם רוצים להתגורר בדירות ובבתי החייל של צה"ל, ומעדיפים לשכור דירה באופן עצמאי**. קיימת גם אפשרות למגורים אצל משפחות מאמצות, אך רוב החיילים אינם בוחרים בה.

התנאים בפתרונות הדיור: נראה שיש הבדלים ניכרים בין התנאים בפתרונות הדיור השונים, וכמה מהם קשורים גם לפערים באיכות השירות המסופק. בנוגע לתנאי הדיור, אפשר לבחון היבטים אלה:

- **מספר החיילים בחדר:** יש הבדלים בין מספר החיילים בחדר בדיור המוצע על ידי צה"ל – עד שישה חיילים בחדר בבית החייל, שניים או אחד (לוחם) בחדר בדירות בית חם, ואחד או שניים בחדר בעמותות. **על פי גורמים שונים, היעדר הפרטיות בבתי החייל ובדירות בית חם הוא הסיבה העיקרית לכך שחיילים אינם בוחרים בהם**. ביחד למען

⁵⁸ שפרה שחר, מנכ"לית בית חם לכל חייל, שיחת טלפון, 3 במרץ 2021.

החייל, המפעילה את דירות בית חם, מציינים שאין אפשרות לספק חדר פרטי לכל חייל (מלבד לוחמים) בשל מגבלות תקציביות.

• מיקום הדירות: יש הבדלים במיקום הדירות המוצעות במסגרת פתרונות הדו"ר של צה"ל - דירות בית חם ממוקמות ביישובים מרכזיים, והדירות בקיבוצים נמצאות בעיקר בפריפריה. **לפי צה"ל, יש ביקוש מוגבר לדו"ר במרכז הארץ, אך ההיצע אינו הולם את הביקוש.**

• אוכלוסיית החיילים בדירות: **הארגונים המספקים פתרונות דו"ר לצה"ל מקבלים את כל החיילים הבודדים**, ללא הבחנה בין לוחמים לאחרים. בתנועה הקיבוצית מקבלים רק חיילים המשרתים בבסיס סגור. **לעומת זאת, ברוב העמותות מצהירים שהדירות מיועדות ללוחמים ולוחמות**, אם כי לפעמים מתקבלים גם חיילים אחרים. נשאלת השאלה אם לחיילים בודדים שאינם לוחמים קשה יותר למצוא פתרונות דו"ר.

• כללי השהייה בדירות: בכל הדירות המוצעות במסגרת פתרונות הדו"ר יש כללי התנהגות (למשל לגבי אירוח בני/בנות זוג, צריכת אלכוהול וכד'). **לעיתים יש חיילים עם בעיות משמעת וקושי לעמוד בכללי ההתנהגות, בייחוד במסגרת פתרונות הדו"ר של צה"ל** (בתי חייל, דירות בית חם ואימוץ בקיבוץ) **שבהם לא נעשה מיון של החיילים, להבדיל מהנעשה בעמותות**. במקרים מסוימים, חיילים שעוברים על הכללים נאלצים לעזוב את המקום. בתנועה הקיבוצית מציינים שחיילים עם בעיות משמעת גורמים לעיתים לנזקים שעלותם חריגה. **נראה שיש חיילים שרואים בפתרונות הדו"ר מקומות שמגבילים את החופש שלהם (בנוגע לפרטיות, להזמנת בני/בנות זוג, בצריכת אלכוהול וכו') ולכן מעדיפים לשכור דירה באופן עצמאי.**

• אספקת המזון בדירות: יש פתרונות דו"ר שבהם מוצעות ארוחות לחיילים (בבתי החייל יש קייטרינג חיצוני, ברוב העמותות יש ארוחות מבושלות בסופי שבוע, בבית של בנג'י יש שלוש ארוחות ביום), ואחרים אינם מספקים מזון (בדירות בית חם אין מזון מאורגן). **גורמים שונים העלו טענות בדבר פערים באיכות המזון בפתרונות הדו"ר השונים.**

• פיקוח על הדירות: **יש פיקוח מסוים של צה"ל על פתרונות הדו"ר שלו** (נציגי צה"ל אמורים לערוך ביקורת פעמיים בחציון), אם כי גורמים מסוימים מעלים שאלות לגבי היעילות של פיקוח זה. לעומת זאת, **אין אף גורם שמפקח על הדירות של העמותות.**

• משך המגורים בדירות ורשימות המתנה: חלק מהדירות מיועדות לחיילים שמשרתים בבסיס סגור וחוזרים לדירות רק בסופי שבוע, ובדירות אחרות החיילים מתגוררים כל הזמן. בחלק מהדירות החיילים נשארים במשך כל תקופת השירות, ובאחרות הם נשארים כשנה, בשל מאפייני השירות שלהם (מעברים בין בסיסים וכד'). **יש דירות עם רשימת המתנה של כמה חודשים, ואחרות עם זמן המתנה קצר יותר.**

יש הבדלים ניכרים בין התנאים המוצעים בפתרונות הדו"ר השונים - מספר חיילים בחדר, מיקום, אוכלוסיית החיילים, כללי השהייה, אספקת המזון, הפיקוח, משך המגורים ורשימות המתנה

יש הבדלים בין הסכומים שצה"ל מעביר עבור כל חייל בודד בחודש לארגונים המספקים דו"ר. עד לאחרונה לא הייתה שקיפות בהסכמים של צה"ל מול הארגונים, ונראה שמסמך זה הוא הפרסום הראשון של הנתונים על סכומי הסיוע שצה"ל מעביר לארגונים השונים

הקשר בין צה"ל לארגונים המפעילים פתרונות דו"ר, ועלות פתרונות הדו"ר: יש פערים בין הנתונים שהתקבלו מצה"ל על מספר החיילים הבודדים נכון לפברואר 2021 לבין הנתונים שהתקבלו מהארגונים המפעילים את פתרונות הדו"ר (מצה"ל נמסר שאחת הסיבות לפער בנוגע למספר החיילים הבודדים בבתי החייל היא שחיילים בודדים שאינם מתגוררים באף אחת מהאפשרויות המוצעות במסגרת פתרונות הדו"ר של צה"ל נרשמים במערכות המחשוב של צה"ל כמי שמקבלים הטבת דו"ר בבית החייל, למרות שאינם מתגוררים שם). **יש מקום לשאול אם מפערים אלה אפשר ללמוד על קושי בהעברת הנתונים בין צה"ל לבין הארגונים המפעילים את הדו"ר, ואם יש לכך השפעה על העברת התקציב מצה"ל לארגונים.** צה"ל מתקשר עם הארגונים המפעילים פתרונות דו"ר במימונו "מכוח פטור – עסקה עם הספק היחיד בישראל". במסמך זה לא נידונו ההיבטים המשפטיים של אופן בחירת הספקים והיבטים חוזיים נוספים בין צה"ל לבין הגופים המפעילים. עם זאת, במסמך מובאת טענתם של כמה מהגורמים המפעילים בנוגע לחוסר שקיפות בהסכמים של צה"ל אל מול הארגונים, שבאה לידי ביטוי בין השאר בהבדלים בסכומי התשלום החודשיים שצה"ל מעביר בעבור כל חייל בודד (בין 1,039 ל-1,505 ש"ח לחייל לחודש). **נראה שמסמך זה הוא הפרסום הראשון של הנתונים על סכומי הסיוע שצה"ל מעביר לארגונים השונים.** כפי שתואר לעיל, יש קושי להשוות בין פתרונות הדו"ר השונים בשל ההבדלים בתנאי השירות שהם מספקים (מספר חיילים בחדר, משך השהות של החיילים בפתרונות הדו"ר, היקף אספקת המזון ועוד). עם זאת, לפי ארגונים שמקבלים סכומים נמוכים יותר, כמו התנועה הקיבוצית, התשלום מצה"ל אינו מכסה את ההוצאות השוטפות. **יש מקום לשאול אם התשלום שמעביר צה"ל לגופים השונים אכן הולם את ההוצאות על השירותים שהוגדרו בחוזה, ואם ההבדל בין הסכומים שצה"ל מעביר לגופים השונים נובע מהבדל בתנאי המגורים המסופקים, ומדוע במשך שנים נתונים אלה היו חסויים.**

תפעול פתרונות הדו"ר של העמותות: העמותות המציעות דו"ר לחיילים בודדים עונות על צורך ממשי – יש ביקוש רב ורשימות המתנה לדו"ר בעמותות. בפועל, העמותות מספקות מקום רק לכמה מאות חיילים בכל רגע נתון. בעמותות רבות מציינים את **הקושי התקציבי בתפעול פתרונות הדו"ר לחיילים הבודדים.** טענה מרכזית היא שהעלות הגבוהה של אספקת שירותי דו"ר ואחזקת הדירות ביחס לסכום הנגבה מהחיילים מצריכה גיוס כספים נרחב, ואינה מאפשרת לתת מענה לביקוש הרב מצד החיילים, שמחכים לעיתים חודשים ברשימות המתנה. בכמה מהעמותות ציינו כי העברת כספים ישירה מצה"ל, להבדיל מהמצב כיום שבו הכסף מועבר מצה"ל לחיילים ומהחיילים אליהם, הייתה מקלה על ההתנהלות הכספית, ובכמה מהעמותות טענו שרצוי שהמצב יישאר כפי שהוא כיום. כמו כן, התבססות העמותות על פעילות מתנדבים (למשל, הכנת אוכל לחיילים) עלולה לפגוע בשמירה על פעילות יציבה ומתמשכת. העמותות אף ציינו קשיים בקבלת הטבות כלכליות שונות מגורמים ציבוריים, המיועדות לחיילים בודדים. לדוגמה, חיילים בודדים יכולים לקבל פטור מארנונה, אך הם צריכים לפנות באופן אישי

אין פיקוח על התנהלות העמותות ותנאי המגורים בדירות, אף שצה"ל מעביר להן תשלום (באמצעות החיילים), ומפנה אליהן חיילים

לרשות המקומית. לעומת זאת, אין מנגנון שמאפשר לעמותה לקבל את הפטור מארנונה או את ההנחה בחשבון החשמל.

סוגייה נוספת היא היעדר הפיקוח על התנהלות העמותות ותנאי המגורים בדירות, אף שבפועל צה"ל מעביר להן תשלום (באמצעות החיילים), ומפנה אליהן חיילים. כמו כן, אין פיקוח על גובה התשלום – יש עמותות שגובות את סכום הסיוע בשכר דירה מצה"ל, יש כאלו שגובות יותר, ויש שגובות פחות, לאו דווקא לפי התמורה (לפעמים גובים את אותו הסכום על חדר פרטי או זוגי). כמו כן, אין פיקוח על הקריטריונים לקבלת החיילים לדירות, והדבר מאפשר לעמותות לקבוע את תנאי המגורים אצלן. למשל, בכמה מהעמותות נקבע שהדו"ר מיועד לחיילים בודדים לוחמים בלבד, והדבר מגביל את ההיצע עבור מי שאינם לוחמים.

החזר הוצאות שכר דירה: החיילים הבודדים שאינם מתגוררים במסגרת פתרונות הדו"ר שוכרים דירה בעצמם (יותר ממחצית מהחיילים הבודדים), וזאת אף על פי שאולי היו יכולים למצוא מקום באחד מהפתרונות הקיימים. על פי גורמים מסוימים, בצה"ל מעדיפים לתת לחיילים סיוע בשכר דירה מאשר לפתח פתרונות דו"ר נוספים. **גורמים שונים, ובהם צה"ל עצמו, מציינים שחיילים רבים אינם מודעים למחיר הכלכלי הגבוה של שכירת דירה, ובפועל הם מתקשים לנהל דירה הולמת ולהסתדר כלכלית, ולעיתים נקלעים לחובות או למצבים נפשיים קשים.** אפשר לשקול לספק ליווי כלכלי לחיילים בודדים בבואם לבחור פתרון דו"ר (כפי שעושים בחלק מהעמותות) – וזאת כדי למנוע מגורים בדירות מוזנחות והידרדרות לחובות. כמו כן, הסכום המוקצה לכל חייל עבור סיוע בשכר דירה הוא כ-1,300 ש"ח בחודש – סכום דומה לתקציב שצה"ל מעביר לארגונים המפעילים פתרונות דו"ר. ראוי לבחון אם סכום זה הולם את צרכי החיילים המבקשים לשכור דירות בשוק החופשי. כמו כן, אפשר לשקול יצירת מעטפת פיקוח מסוימת על החיילים הבודדים ששוכרים דירות באופן עצמאי.

קשיים מיוחדים של החיילים הבודדים: בכמה ארגונים ועמותות המספקים פתרונות דו"ר צוין הקושי בהתמודדות עם הקשיים הנפשיים של חלק מהחיילים הבודדים. למשל, חיילים עולים או חיילים יוצאי החינוך החרדי שבדרך כלל מחליטים להתגייס בניגוד לעמדת משפחתם. במהלך השירות, יש חיילים שיש להם קשיי משמעת והתנהגות, וגם קשיים נפשיים. **גורמים מסוימים מדגישים את הצורך לתמוך בצעירים אלה גם לפני הגיוס ולאחר השחרור.** כמה גופים ציינו שחיילים עם בעיות משמעת נאלצים לעזוב את פתרונות הדו"ר, לעיתים באופן פתאומי, ללא מקום מגורים חלופי. היצע המקומות לצעירים אלה מוגבל (וניתן בין השאר בבתי החייל, קרן אח"י והבית הכי אחי), והם זקוקים לסיוע נוסף בתחומים רבים – מציאת עבודה, קשר עם הרווחה, חזרה למשפחה בחו"ל, ועוד.

גורמים שונים, ובהם צה"ל עצמו, מציינים שחיילים רבים אינם מודעים למחיר הכלכלי הגבוה של שכירת דירה, ובפועל הם מתקשים לנהל דירה הולמת ולהסתדר כלכלית, ולעיתים נקלעים לחובות או למצבים נפשיים קשים

כמה ארגונים ועמותות המספקים פתרונות דו"ר מציינים את הקושי בהתמודדות עם הקשיים הנפשיים של חלק מהחיילים הבודדים

5. נספח

להלן סיכום הנתונים המוצגים במסמך על פתרונות הדיוור לחיילים בודדים.

טבלה 5: פתרונות הדיוור לחיילים הבודדים, לפי נתונים שונים, נכון לפברואר 2021

פטרון דיוור וגורם מפעיל	בתים או דירות (מיטות)	חיילים בודדים ⁵⁹	חיילים בחדר	תשלום חודשי של חייל (ש"ח)	הוצאה חודשית ממוצעת של צה"ל ב-2020 (ש"ח)	שיעור מהחיילים הבודדים ב-2021
בתי חייל (יחד למען החייל)	9 60(2,851)	643	4	1,505.10	1,000,000	
דירות בית חם (יחד למען החייל)	150 (816)	802	1 או 2	+ 1,243.68 400 למזון	900,000	
אימוץ בקיבוץ וגרעין צב"ר (תנועה קיבוצית)	61528 (753)	676	1 או 2	1,104.42	650,000	
גרעין צב"ר ברעננה	1 (188)	180	2	1,039	135,000	
סך הכול חיילים בודדים בפתרונות דיוור של צה"ל: 2,300						
המרכז על שם מייקל לוי	7 (103)	88	1 או 2	1,300		36%
הבית של בנג'י	1 (87)	87	1	1,300		
הבית הכי אחי	7 (91)	91	1 או 2	1,300		
עושי חיל	18 (60)	60	1	1,300	6,000,000	
בית אלמוג שילוני	3 (13)	13	1	1,300		
סך הכול חיילים בודדים בפתרונות דיוור של העמותות שנבדקו: 339⁶²						
שוכרים דירה / אחזקת דירה / עמותות אחרות / ללא סיוע		3,830				59%
סך הכול		6,469			8,685,000	100%

⁵⁹ לפי דיווחי הארגונים המפעילים את פתרונות הדיוור, שכאמור יש פערים בין הדיווח שלהם לבין הדיווח של צה"ל.

⁶⁰ המיטות בבתי החייל אינן מיועדות בלעדית לחיילים בודדים, אלא גם לאוכלוסיות אחרות של חיילים.

⁶¹ זהו מספר הדירות הממוקמות ב-73 קיבוצים.

⁶² חשוב לציין שלא נזכרות כאן כל העמותות בתחום.